

कोशी पाइलट च्यानल काम लागेन

राजविराज, कात्तिक १९ गते ।

कोसी नदीलाई फर्काउन खनिएको पाइलट च्यानलमा बालुवा भरिएपछि काम नलाग्ने भएको छ । कोसी नदीमा पानी निरन्तर घट्दै गएको र च्यानलमा पुनः बालुवा पुरिएपछि कोसी नदीलाई त्यसमार्फत कोसी ब्यारेजतर्फ फर्काउने योजना असफल हुने देखिएको छ ।

पाइलट च्यानलको असफलतासँगै कोसी नदीले भत्काएको तटबन्ध तथा पर्व पश्चिम राजमार्ग मर्मतको कामसमेत सुचारु हुन नसक्ने भएको छ ।

पुरिएको बालुवा भिक्न भारतीय ठेकेदारले ल्याएको ड्रेजर मेसिन प्रयोगमा ल्याउने प्रयास पनि दुई साता हुन लाग्दासमेत सञ्चालनमा आउन सकेको छैन । यसअघि काइभेटर मेसिनले पाँच फिट गहिरो खन्दा पाइलट च्यानलबाट अपेक्षा गरे अनुसार पानी बग्न नसकेपछि भारतीय प्राविधिकहरूले डजे र मेसिन प्रयोगमा ल्याउन लागेका थिए ।

नेपालमै पहिलोपटक प्रयोगमा ल्याइएको ड्रेजर मेसिनसमेत काम नलागेपछि भारतीय प्राविधिकहरू उदासिन भएका छन् । कोसी नदीलाई पर्ववत फर्काउन भारत सरकारले हिन्दुस्तान स्टिल वर्क्स कन्ट्रक्सन लिमिटेड (एचएससीएल)लाई जिम्मा दिएको थियो । सेप्टेम्बर १५ देखि कोसी नदीको बीचमा पाइलट च्यानल खन्ने काम सुरु गरिएको थियो । अक्टुबर १ सम्ममा कोसी नदीको बहाव पाइलट च्यानलमा प्रवेश गराई कोसी ब्यारेजबाट बगाउने लक्ष्य भारतीय प्राविधिकहरूको थियो तरविभिन्न बहानामा ढिलाइ गर्दै च्यानल निर्माण गरेपछि च्यानल सफल हुन नसकेको थाहा भएको छ । समयमा च्यानल निर्माण भएको भए कोसी नदीमा बग्ने पानीको गतिले च्यानल सफल हुन्थ्यो एक प्राविधिकले भने ।

च्यानल निर्माणमा ढिलाइ भएपछि यतिबेला कोसीमा पानीको मात्रा र गति दुवै घटेको छ । अहिले कोसी नदीमा पानीको बहाव निरन्तर घट्दै २२ हजार क्युसेकमा भरेको छ । ड्रेजर मेसिनको प्रयोगले पाइलट च्यानलबाट कोसी नदीको कुल बहावको ५० प्रतिशत पानी बग्ने भारतीय ठेकेदार कम्पनीका प्राविधिकहरूले दाबी गरेका थिए तर त्यसबाट तीन हजार क्युसेक पानी बग्दै आए पनि बालुवाले पुरिएपछि हिजो सोमबारदेखि पूर्णरूपमा पानी बग्न बन्द भएको छ ।

नदीमा पानीको बहाव र गति दुवै घटेकाले कोसी नदीलाई मोड्न समस्या भएको छ, भारतीय ठेकेदार कम्पनीका साइट इन्चार्ज इन्जिनियर केपी शर्माले गहिरो खन्ने र बालुवा टाढासम्म फाल्ने डजे र मेसिन ल्याए पनि पूर्णरूपले काम गर्न नसकेको जानकारी दिए । पाइलट च्यानलबाट कोसी नदीलाई फर्काउन त्यहाँबाट ३०० मिटर तल कफर ड्याम निर्माण गर्नु आवश्यक रहेको ठेकेदार कम्पनीका इन्जिनियर शर्माको कथन छ । तर च्यानलको सफलतासँग जोडिएको उक्त ड्याम निर्माणको काम बिहार सरकारले अर्कै ठेकेदार वशिष्टा एन्ड वशिष्टालाई दिएको छ ।

बहुचर्चित कोसी सम्झौता अनुसार कोसी नदीको सम्पूर्ण नियन्त्रण भारत सरकारले गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । कोसी बाढी नियन्त्रण तथा बाँधको पुनःनिर्माण कार्यलाई भारत सरकारले यतिबेला आकस्मिक कामका रूपमा गर्नुपर्ने थियो कृषिमन्त्री जयप्रकाश गुप्ताले भन्नुभयो, तर भारत सरकारले कोसी नियन्त्रणको कामलाई नियमित काम जस्तै ठेकेदारी प्रथाद्वारा थालेको छ, यसले समयमा काम हुनेमा शङ्का उब्जेको छ ।

गत भदौ २ गते आएको बाढीले कोसी नदीको पर्वी तटबन्ध भत्काएर सुनसरीको कुशाहातर्फ धार परिवर्तन गरी पर्वतर्फ बग्ने थालेको छ । कोसी नदीले धार परिवर्तनगरेपछि सुनसरीको चार गाविस र भारत बिहारको १७ जिल्लाका ६०० गाउँ डुबानमा परेकाले भारतीय सरकारको पहलमा कोसी नदीलाई नियन्त्रण गर्न पुरानै दिशातर्फ फर्काउन पाइलट च्यानल बनाउन लागिएको थियो । रासस

साभार: गोरखापत्र दैनिक २०६५ कात्तिक २०